

לְרֹאֵי הַשָּׁמֶשׁ: יֵב כִּי בָצֵל הַחֲכָמָה בָּצֵל הַכֶּסֶף וַיִּתְּרוֹן דַּעַת

רש"י

לְרֹאֵי הַשָּׁמֶשׁ. יתרון היא החכמה לכל הצריות: לְרֹאֵי הַשָּׁמֶשׁ. הן כל הצריות, כדמנן (מדרס ל:): הנודר מרואי החמה אסור אף צומצין לא נמכוון זה אלא צמי שהחמה רואה אותו: (יב) כי בצל החכמה בצל הכסף. כל מי שישנו צלל החכמה ישנו צלל הכסף, שהחכמה גורמת לעושר שיצוא: ויתרון דעת

מלא העומר

מלא העומר

המקבל⁴¹². וזה ויותר לְרֹאֵי הַשָּׁמֶשׁ, שהם יודעים להשיב לאפיקורסים על ידי השמש, שלא יקשה להם השינויים אשר בברואים, בטוב והפכו⁴¹³.

(יב) כי בצל החכמה כו'. בא לסתור גם כן דעה כוזבת, אשר יפול לב אדם עליו, בראותו כי 'לא לחכמים' חכמי התורה 'לחם'⁴¹⁴, ואם העולם מתנהג בהשגחה למה לא יהיו החכמים מושגחים מאתו יתברך לטוב להם כל הימים. אמנם כבר אמרה התורה שאלה זו, כמו שמביא באלשיך⁴¹⁵ שאמרה תורה לפני הקב"ה רבש"ע כתבת 'אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד', מפני מה בָּנִי עניים, והשיב הוא יתברך 'להנחיל אוהבי יש' (ילקוט תהלים רמז תרכט).

כי השמש פועלת במקבלים כפי חלופם, מבלי שינוי בבחינת עצמה, כי הנה אנו רואים כי השמש תקפיא הדונג ותתיך הזפת, תשחיר פני הכובס ותלבן הבגד, ואין אלו השינויים מצדה, כי כל אלו ההפוכים פועלת בפשיטות אחד, אבל הם כפי חלוף המקבלים כו', ואם זה כך בשמש, כל שכן בבורא יתברך, שלא ידומה בעצמותו שום שינוי כפי בחינתו חלילה. ועל זה אמר אדון הנביאים ע"ה 'וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים' וגו', והכוונה לומר כי מ'היום' שהוא השמש כו', תקח ראיה לדעת ולהבין כי חלוף השמות ומנן הספירות אינם כי אם חלוף בחינות בהצטרף אל פעולות מתחלפות מצד המקבלים, לא מצד הפועל, וממנו תקח ראיה על 'כי ה' הוא האלהים', וחלוף השמות לא יחייבו רבוי בעצמותו, כמו שחלוף פעולות הבאים מן השמש לא יחייבו רבוי בעצמות השמש, כי לא יבחן החלוף ההוא כי אם מצד המקבלים. ⁴¹³. וזה שאמר 'ויותר' - יש יתרון בחכמה להשיב לאפיקורסים על טענתם, 'לרואי השמש' - לאותם שמתבוננים בפועלות הנראים על ידי השמש וכנ"ל. וע"ע בדברי רבינו להלן יא, ז. ⁴¹⁴. ע"פ קהלת ט, יא 'לא לחכמים לחם'. ⁴¹⁵. ריש פרשת וישב. וע"ע באלשיך שמות טז, ה; ויקרא כה, ב.

(דברים ד, לט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים', כי לא יפתה לבך ח"ו שיש רשויות מחולקות, אחד פועל טוב והשני פועל רע⁴⁰⁸. על זה אמר כי בודאי הוא יתברך 'אחד ושמו אחד'⁴⁰⁹, והשינויים אינם באים רק מצד המקבלים, כמו אור השמש שהוא אור פשוט ויש לו פעולות הפכיות, שמלבן הבגד ומשחיר פני הכובס, וכן ממס הרבב והשומן ומיבש הטיט, אלא שהשינויים מצד המקבלים. כמו כן מאתו יתברך לא תצא הרעות, והשינויים מצד המקבלים⁴¹⁰, וזהו 'וידעת היום' שהוא כינוי לשמש שהוא יום⁴¹¹, אז לא יפלא בעיניך השינויים, 'והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים כו' ואין עוד', רק השינוי מצד

⁴⁰⁸. ראה דעת תבונות לרמח"ל אות לו: הנה העוברי עבודה זרה היו משני מינים, המין הראשון חשבו שהקב"ה נעלה מן הדברים השפלים, ואינו מביט בהם כו'. המין השני אמרו, חס וחלילה, שתי רשויות הם, אחד פועל טוב ואחד פועל רע, כאמרם, אין הפך בלא הפכו, ובהיותו האל יתברך שמו תכלית הטוב, יהיה ח"ו כנגדו מי שהוא תכלית הרע, ומשני מקורות אלה, אמרו, נולדות הפעולות בעולם הזה, מקצתם לטובה ומקצתם לרעה. והוא ענין (סנהדרין לט, א) "מפלגא ולעילא דהורמיו מפלגא ולתתא דאהורמיו" שאמר ההוא מינא לאמימר. ע"כ. ⁴⁰⁹. ע"פ זכריה יד, ט. ⁴¹⁰. ראה אבן עזרא לעיל א, א: ושורש הרע מחסרון המקבל, ואם אין לנו יכולת לדמות מעשה אלהים כי אם אל מעשיו, בעבור היות הכל מעשיו, הנה ראינו ילבינו הבגדים השטוחים לשמש ויחשכו פני הכובס, והלא הפועל אחד יוצא מפועל אחד, לכן ישתנו הפעלים בעבור השתנות תולדת המקבלים. וע"ע בכלי יקר ריש פרשת ראה (דברים יא, כו), ובסמוך הערה ⁴¹². וע"ע בדברי רבינו שהובאו ב'קציר העומר' לעיל ג, יד. ⁴¹¹. ראה ע"ז ד, א וברש"י שם ד"ה היום; רש"י בראשית ג, ח ובגור אריה שם; רמב"ם בפיה"מ תמיד פ"ד משנה א. ⁴¹². כ"כ בס' עבודת הקודש להר"מ גבאי ח"א פ"ב: